

ВІДГУК

на автореферат дисертації Р. М. Абрамович «Принцип незворотності дії закону в часі: еволюція, стан та перспективи вдосконалення його застосування в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01

Актуальність теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів. Зокрема, тому, що в умовах триваючих трансформацій правової системи України правова визначеність у становищі учасників правовідносин, насамперед учасників «приватних» – окремих людей та їх об'єднань – стає правовою цінністю підвищеного значення. З іншого боку, основоположний принцип права, який став предметом виконаної дисертації, дотепер розглядався в українському правознавстві лише обмежено, передовсім у його галузевих, а саме кримінально-правових аспектах. Проте такий підхід, вочевидь, не є достатнім для розкриття загальноправової природи названого в темі дисертації принципу. Адже, за влучним висловом Лона Л.Фуллера, надання закону зворотної дії є одним із способів виявитись невдалим законодавцем не тільки при здійсненні кримінально-правового регулювання, а й у багатьох інших випадках.

З огляду на це слід вітати появу розвідки Р. М. Абрамович, в якій, з огляду на зміст автореферату, принцип незворотності дії закону в часі комплексно досліджено як у загальнотеоретичному, так і в історичному вимірі, на широкому доктринальному й емпіричному матеріалі. Особлива увага до соціального призначення принципу, який висвітлюється, свідчить про обрання адекватних та евристично плідних методологічних засад теоретико-правового дослідження, яке сьогодні вже не може зводитись до самого лише формально-догматичного аналізу.

Новими й теоретично важливими видаються всі висновки, сформульовані в авторефераті (с.3-5, 12-15), серед яких особливо цікавими є положення, що стосуються винятку з принципу незворотності, його генези та взаємодії з іншими видами темпоральної дії правових норм. Є практично значущими й заслуговують безумовної підтримки пропозиції щодо розширення сфери дії цього винятку (с.4), а також поширення принципу незворотності дії закону в часі не тільки на фізичних, а й на юридичних осіб.

Ознайомлення з авторефератом переконливо свідчить про ґрунтовний і різнобічний аналіз предмета дисертаційного дослідження. Водночас, високо оцінюючи виконану авторкою значну дослідницьку роботу, дозволимо собі висловити також і дискусійні міркування з приводу тих положень, які допускають деякі уточнення або, можливо, могли б знайти в авторефераті більш докладне висвітлення.

1. На с. 9 згадується позиція Нюрнберзького трибуналу щодо пріоритету *основоположних* принципів права над *традиційними* принципами правосуддя й про формулювання Європейським судом з прав людини меж розуміння принципу незворотності. Однак чи не йдеться в обох випадках про колізію двох основоположних принципів права – правової певності та справедливості? У цьому контексті цікаво було б дізнатись ставлення авторки до можливості визнання явної злочинності діянь межею сфери застосування принципу незворотності дії закону в часі.

2. Як видається, зміст ознаки «надприродності», що використовується в роботі для характеристики принципу «*lex ad praetorian non valet*» (с.10), потребує додаткового роз'яснення.

Слід наголосити, що наведені міркування жодним чином не впливають на загальну оцінку роботи. Підсумовуючи, можна з впевненістю зробити висновок про те, що, з огляду на автореферат, дослідження Р. М. Абрамович «Принцип незворотності дії закону в часі: еволюція, стан та перспективи вдосконалення його застосування в Україні», є самостійною роботою, яка свідчить про суттєвий внесок здобувачки у науку загальнотеоретичного правознавства, повністю відповідає усім вимогам, які ставляться в Україні до кандидатських дисертацій, а його авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Доктор юридичних наук,
професор кафедри теорії та філософії
права Львівського національного
університету імені Івана Франка

П.М. Рабінович

Доктор юридичних наук,
професор кафедри конституційного права
того ж університету

С. П. Рабінович

09.09. 2015

Підписи професорів П.М. Рабіновича і С.П. Рабіновича засвідчую:

В.о. декана юридичного факультету
ЛНУ ім. І. Франка

В.М.Косович